

Avizul Comitetului Regiunilor – Resursele genetice agricole – de la conservare la utilizare durabilă

(2014/C 271/13)

Raportor dl Giuseppe VARACALLI, primarul comunei Gerace (IT-PSE)**Document de referință** Raport al Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European – Resursele genetice agricole – de la conservare la utilizare durabilă COM(2013) 838 final**I. RECOMANDĂRI POLITICE**

COMITETUL REGIUNILOR

1. observă că strategia europeană vizând conservarea și utilizarea durabilă a resurselor genetice agricole, prezentată în raportul Comisiei Europene (transmis Parlamentului European, Consiliului și Comitetului Economic și Social European) este rezultatul angajamentelor asumate de Uniunea Europeană în privința stopării pierderii progresive a biodiversității în UE până în anul 2020;
2. evidențiază faptul că această strategie își are originea mai ales în prevederile Convenției privind diversitatea biologică, adoptată în 1992 la Rio de Janeiro, urmată treptat de importante acorduri internaționale de punere în aplicare, dintre care trebuie menționate în special Protocolul de la Cartagena (2000), Tratatul internațional privind resursele fitogenetice pentru alimentație și agricultură al FAO (2004) și, mai recent, Protocolul de la Nagoya privind accesul la resursele genetice și distribuția corectă și echitabilă a beneficiilor care rezultă din utilizarea acestora (2010);
3. consideră că intervenția comunitară se articulează pe două linii directe operaționale: pe de o parte, politica de dezvoltare rurală, cu numeroase măsuri de agromediu bine structurate și cu activități intense în cadrul parteneriatului european, iar pe de altă parte, politica de cercetare și inovare, cu actualul program-cadru Orizont 2020, care urmărește sporirea și aprofundarea cunoștințelor specifice privind diversitatea genetică în agricultură. În vederea asigurării diversității patrimoniului genetic utilizat de toți agricultorii, Comitetul consideră, de asemenea, că această acțiune ar trebui să se bazeze și pe reglementarea privind produsele vegetale și animale, precum și pe politica agricolă însăși;
4. consideră că, din diverse motive convergente, problema reducerii treptate a biodiversității privește mai ales comunitățile locale și instituțiile care le reprezintă, având în vedere efectul direct al fenomenului asupra teritoriilor respective;
5. privitor la acest aspect, reamintește că autoritățile locale și regionale dețin competențe însemnate în materie de gestionare a biodiversității la nivelul teritoriului propriu – ca, de exemplu, în tot ceea ce ține de emiterea de autorizații de exploatare a resurselor naturale –, prerogative instituționale în gestionarea siturilor Natura 2000, care constituie una dintre axele acțiunii Uniunii Europene în domeniul biodiversității, precum și competențe sub aspectul cofinanțării programelor de dezvoltare rurală și de cooperare transfrontalieră, care trebuie intensificată în vederea îmbunătățirii gestionării și schimbului de informații, având în vedere că multe resurse genetice pot fi partajate în zonele transfrontaliere;
6. consideră așadar că se impune intensificarea implicării instituționale efective a autorităților locale și regionale în programele ce vizează conservarea și utilizarea durabilă a resurselor genetice agricole, în condițiile disponibilității unor instrumente juridice eficiente de intervenție, dar și a unor resurse financiare suficiente pentru o acțiune eficace în domeniu;
7. observă, în special cu referire la resursele financiare și luând în considerare că, în concluziile raportului (secțiunea 9), Comisia afirmă că „până în 2020, resursele genetice vor putea beneficia de resurse financiare mai mari și de o gamă mai amplă de oportunități de finanțare prevăzute de politica de dezvoltare rurală și de Orizont 2020, precum și în cadrul altor politici ale Uniunii”, s-ar impune ca aceste precizări să se concretizeze prin disponibilizarea efectivă de resurse sporite cât mai curând cu putință, ținând seama și de faptul că cea mai mare parte a fondurilor europene destinate conservării diversității genetice agricole va viza sectorul cercetării;

8. subliniază, în ceea ce privește activitățile preconizate în raport, importanța cadrului juridic și instituțional căruia îi aparține și în care se articulează domeniul resurselor genetice, cadru reprezentat în principal, în Uniune, nu doar de structura menționată anterior, constituită din politicile de dezvoltare rurală și din cadrul european pentru cercetare și inovare, ci și de reglementarea privind produsele animale și vegetale și, în general, de însăși politica agricolă;
9. reamintește, referitor la politicile de dezvoltare rurală, observațiile formulate în recentul aviz privind sustenabilitatea zonelor rurale (adoptat la 9 octombrie 2013), în special cele privitoare la potențialul de care dispun zonele rurale inclusiv sub aspectul biodiversității;
10. reafirmă că inițiativele în materie se înscriu, după cum s-a precizat, într-un context mondial specific, reprezentat în esență de Tratatul internațional privind resursele fitogenetice pentru alimentație și agricultură al FAO (menționat mai sus), la care Uniunea Europeană a aderat oficial, care coordonează și promovează inițiativele privind gestionarea resurselor fitogenetice și în virtutea căruia conservarea diversității genetice devine obligatorie din punct de vedere juridic pentru țările care au aderat la tratat;
11. observă că, de-a lungul vremii, Uniunea Europeană a abordat în numeroase rânduri chestiunea conservării diversității genetice în agricultură (cel mai recent prin intermediul deciziei din 2010 a șefilor de stat din Uniune privind stoparea pierderii biodiversității în UE până în 2020), cu asumarea unor angajamente adecvate în acest sens, integrate apoi organic în strategia europeană privind biodiversitatea, adoptată în 2011, dar această orientare încă nu dă roade;
12. își manifestă preocuparea în legătură cu faptul că programele UE care s-au succedat în timp nu au putut împiedica, așa cum de altfel se recunoaște în raport, „pierderea continuă a biodiversității agricole”, motiv pentru care Comitetul împărtășește opinia Comisiei, care identifică în abordarea bazată pe conservare unul dintre elementele-cheie ale măsurilor de conservare și de utilizare durabilă a resurselor genetice;
13. consideră însă că această abordare, care trebuie extinsă și diversificată, nu a produs efectele așteptate sub aspectul utilizării resurselor menționate, în realitate înregistrându-se o implicare limitată a utilizatorilor finali, motiv pentru care va trebui urmărită eliminarea treptată a importantului decalaj care există încă între rezultatele activității de cercetare și utilizarea cu adevărat durabilă a resurselor genetice;
14. apreciază faptul că raportul, care insistă în mod deosebit asupra acestui aspect, pune accentul asupra necesității unei schimbări de direcție în relația dintre cercetare și utilizare, în sensul că activitățile științifice trebuie să corespundă nevoilor concrete ale agricultorilor, care sunt în mod obligatoriu destinatarii soluțiilor oferite de cercetare, dar și să garanteze securitatea alimentară a cetățenilor și producția de substanțe active care prezintă interes pentru industriile farmaceutică și chimică;
15. atrage atenția asupra faptului că, la sfârșitul lui 2013, a fost înființat un grup de lucru privind resursele genetice. Din nefericire, informațiile despre lucrările sale nu sunt disponibile decât în limba engleză, difuzarea lor către utilizatorii finali fiind astfel limitată. Ca atare, ar fi deosebit de importantă o mobilizare a mijloacelor de care dispune Comisia, astfel încât informațiile operaționale să fie diseminate pe scară mai largă;
16. este de acord, de asemenea, cu accentul pus de Comisie pe abordarea constând în guvernarea pe mai multe niveluri, de care o strategie amplă și holistică are nevoie pentru a putea să asigure echilibrul adecvat între dimensiunea politicii de cercetare și inovare și cea a politicii de dezvoltare rurală;
17. consideră necesar, așa cum se menționează de altfel în raport, și ca accesul la băncile și colecțiile de date existente să fie facilitat, pentru ca acestea să fie utilizate efectiv în mai mare măsură, știut fiind faptul că, în multe cazuri, un grad redus de cunoaștere reduce eventualele beneficii;
18. este, de asemenea, de părere că se impune ca efectul de conservare să fie însoțit de o abordare integrată sistematică, astfel încât să se asigure relații operaționale stabile între diverșii actori implicați, cu diverse roluri, în proces, plecând de la o raportare necesară, la nivelul exploatației agricole, la rasele și culturile tradiționale și locale și urmărind încurajarea utilizării în mai mare măsură de către agricultori a raselor și culturilor tradiționale și locale, datorită unui set de măsuri convergente care să vizeze refacerea și creșterea biodiversității în cadrul exploatațiilor agricole;
19. apreciază, din acest punct de vedere, prevederea din raport referitoare la „crearea de rețele la nivelul Uniunii pentru a valoriza astfel de materiale”, acest mecanism de integrare trebuind să prevadă o participare efectivă ascendentă, inclusiv a nivelului instituțional local și regional;

20. aprobă și își însușește ideea că se impune o implicare semnificativă a autorităților locale și regionale, având în vedere că raportul solicită în mod special responsabililor politici și administrațiilor „[...]să se implice în dezvoltarea cadrului instituțional și juridic în mod consecvent [...]”, pentru atingerea rezultatelor preconizate;
21. apreciază drept utilă precizarea ulterioară a Comisiei, referitoare la o „[...]revizuire majoră a legislației[...]”, care vizează consolidarea efectivă a mecanismelor de conservare a resurselor, inclusiv prin colaborarea diferitelor sectoare implicate, și care ar spori așadar accesul varietăților tradiționale pe piață, precum și utilizarea efectivă de către agricultori a unui material genetic în mod natural mai diversificat decât este în prezent, cerință pe care proiectul de regulament ar trebui să o ia în considerare cu mult mai multă atenție;
22. este de acord cu principiul procesului decizional integrat și ar dori ca autoritățile locale și regionale să poată lua parte la acesta, intervenind în apărarea nenumăratelor elemente specifice prezente pe teritoriul propriu și a trăsăturilor genetice specifice ale plantelor și animalelor de aici, care merită protejate, contribuția lor urmând să sprijine integrarea activităților principalilor actori implicați direct (cercetători, agricultori, crescători de animale, consumatori), ale căror roluri caracteristice sunt rezumate corespunzător în raport;
23. subliniază că societatea trebuie să conștientizeze valoarea resurselor genetice și importanța conservării, studierii și utilizării durabile a acestora, trebuind încurajate în același timp programele de formare pentru specialiști și fermieri, precum și mecanismele de coordonare, monitorizare și evaluare ce vizează protejarea biodiversității în sectorul agricol;
24. apreciază prin urmare în mod deosebit accentul considerabil pus pe mecanismele Parteneriatului european pentru inovare „Productivitatea și durabilitatea agriculturii” (cu implicarea în paralel a Comitetului pentru resursele genetice, instituit de Regulamentul nr. 870/2004 al Consiliului), văzut ca mijloc de consolidare practică a integrării activității de cercetare și a modalităților de utilizare a resurselor, inclusiv în scopul declarat de adaptare la contextul și cerințele locale;
25. propune, tot în vederea asigurării unui schimb efectiv de cunoștințe între toate părțile implicate, și încurajarea așa-numitului *co-working* (partajarea unui spațiu de lucru), atât în interiorul fiecărei comunități locale, cât și între diferite comunități, văzut ca sistem virtuos de experiențe care pot fi comparate și se pot influența reciproc în mod natural;
26. sugerează instituirea unui logo elaborat și finanțat de Comisie pentru produsele rezultate din resurse genetice primejduite și/sau conservate și dezvoltate. Condițiile privitoare la acest logo ar trebui stabilite în așa fel încât să-i încurajeze pe producători și pe ceilalți actori locali/regionali și să le consolideze pozițiile;
27. își manifestă perplexitatea (de altfel exprimată deschis în raport) față de lipsa efectelor activității științifice considerabile desfășurate de-a lungul timpului asupra agricultorilor–utilizatori, fără să treacă de altfel sub tăcere faptul că, în raportul grupului de experți independenți referitor la programul comunitar privind conservarea, caracterizarea, colectarea și utilizarea resurselor genetice în agricultură, reglementat de Regulamentul nr. 870/2004 al Consiliului, se arată că beneficiarii au fost în special institutele de cercetare, motiv pentru care se impune încurajarea mai activă, în cadrul noului program, a implicării utilizatorilor finali, în special în vederea îndeplinirii obiectivelor programului, mai ales sub aspectul utilizării concrete, în practică, a rezultatelor acestuia; aceasta se poate face inclusiv prin sprijinirea adecvată a cererilor de ofertă de proiecte;
28. ia notă de faptul că propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind producerea și punerea la dispoziție pe piață a materialului de reproducere a plantelor [COM(2013) 262 final], strâns legată de problematicile analizate în prezentul aviz, a fost respinsă de Parlamentul European la 11 martie 2014;
29. solicită ca noua propunere de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind producția și punerea la dispoziție pe piață a materialului de reproducere a plantelor să permită certificarea semințelor ecologice pe baza unor criterii adaptate la producția ecologică, ce permite dezvoltarea plantelor în funcție de mediu și de evoluția varietăților și populațiilor;
30. își asumă, așadar, un angajament ferm de monitorizare atentă a evoluțiilor în domeniu – prioritatea absolută constituind-o revizuirea propunerii de regulament – și subliniază, în ceea ce privește conținutul respectivei propuneri, necesitatea absolută a sprijinirii producătorilor mici și mijlocii și a utilizatorilor de varietăți vechi, rare și tradiționale și de așa-numite varietăți „de nișă”, ce reprezintă o parte importantă a diversității genetice a speciilor de plante cultivate, ai căror producători nu sunt protejați cum se cuvine de prevederile procedurilor greoaie de recunoaștere și a căror utilizare în condiții locale corespunzătoare nu este susținută îndeajuns, ținând seama de interesul obiectiv și direct al autorităților locale și regionale ca activitatea acestor operatori, care pot asigura cel mai bine biodiversitatea și care operează în arii teritoriale limitate, să nu întâmpine dificultăți operaționale excesive;

31. consideră și că, în logica avizelor adoptate anterior, este extrem de important ca, în materie de resurse genetice, poziția Comitetului privind aprobarea și importul organismelor modificate genetic (OMG) să fie clar definită (acestea urmând a fi admise doar în cazuri excepționale), mai ales în ceea ce privește compatibilitatea cu strategia de conservare a resurselor genetice;

32. insistă prin urmare, în această privință, asupra unei aplicări riguroase a principiului precauției în ceea ce privește aprobarea și introducerea de OMG-uri și asupra necesității adoptării în același timp, la toate nivelurile instituționale, a unor măsuri concrete în materie de coexistență, care să ofere o protecție adecvată tuturor zonelor agricole și, mai precis, celor mai sensibile pe plan ecologic, efectuându-se în special o evaluare punctuală a riscurilor la adresa biodiversității.

Bruxelles, 26 iunie 2014

*Președintele
Comitetului Regiunilor*

Michel LEBRUN
